

Τα σημεία στίξης

Στίξη είναι ο χωρισμός του γραπτού λόγου σε μέρη (περιόδους, ημιπεριόδους, προτάσεις, όρους πρότασης) με ειδικά σημεία (τα σημεία στίξης) και σύμφωνα με συγκεκριμένους κανόνες χρήσης τους.

Σημείο στίξης- Πότε σημειώνεται	Παραδείγματα
Τελεία (.) α. Στο τέλος μίας φράσης που έχει ολοκληρωμένο νόημα. β. Σε συντομογραφίες γ. Σε αριθμούς που αποτελούνται από περισσότερα από τρία ψηφία. δ. Για να χωριστεί η ώρα από τα λεπτά.	▪ Χτύπησε το τηλέφωνο. ▪ Η κ. Κλαδάκη παρουσίασε το έργο της. ▪ Στις εκλογές συμμετείχαν 7.342.156 ψηφοφόροι. ▪ Το μάθημα αρχίζει στις 9.15.
Άνω τελεία (') α. Στο τέλος ημιπεριόδου , δηλαδή ενός τμήματος λόγου που έχει μεν αυτοτέλεια, αλλά συμπληρώνεται αιτιολογικά, επεξηγηματικά ή και αντιθετικά και από όσα ακολουθούν μέχρι την τελεία. β. Όταν χωρίζουμε σε μία περίοδο λόγου ομάδες από προτάσεις. γ. Μετά την άνω τελεία αρχίζουμε με μικρό γράμμα.	▪ Η έκπληξή του δεν ήταν μεγάλη· περίμενε τον ερχομό της. ▪ Οι νέοι πρέπει να αποκτήσουν γνώσεις· να αναπτύξουν την κριτική τους σκέψη· να καλλιεργήσουν την καλαισθησία τους.
Αποσιωπητικά (...) α. Για να δηλωθεί παράλειψη λόγου που μπορεί να εννοηθεί εύκολα από τον αναγνώστη. β. Όταν θέλουμε να δείξουμε πως αποσιωπούμε κάτι, πως η φράση δεν ολοκληρώνεται, γιατί υπάρχει ένα υπονοούμενο που πρέπει να συμπεράνει ο αναγνώστης. γ. Η φράση μένει ανολοκλήρωτη, για να εκφραστεί: αμηχανία, συγκίνηση, ειρωνεία, δισταγμός, αμφισβήτηση, έκπληξη, απειλή. δ. Χρησιμοποιούνται μέσα σε αγκύλες [...], όταν παραλείπεται μέρος ενός κειμένου άλλου συγγραφέα ή πηγής που παρατίθεται σε εισαγωγικά.	▪ Ο δάσκαλός συχνά επαναλάμβανε την παροιμία: άνθρωπος αγράμματος... ▪ Δε μιλούσε, αλλά όταν άνοιξε το στόμα του... ▪ Αποφάσισα να μη λέω τη γνώμη μου και να εκτελώ πιστά όσα μου παράγγελλε. Η κριτική, ε, η κριτική θα γινόταν αργότερα· το αιώνιο... (Αριάγνη, Στρατής Τσίρκας)
Διπλή παύλα (--) Για να ενταχθούν στο κείμενο στοιχεία που επεξηγούν ή συμπληρώνουν το μεταδιδόμενο νόημα, τα οποία θεωρούνται πάντως αναγκαία για την πληρέστερη απόδοση του νοήματος.	▪ Το Διαδίκτυο- μέσο αμφίδρομης επικοινωνίας- αποκτά όλο και περισσότερους χρήστες.
Παρένθεση (()) α. Για να περικλείσει και ν' απομονώσει λέξη ή φράση ολόκληρη που επεξηγεί ή συμπληρώνει τα λεγόμενα αλλά και που μπορεί να παραληφθεί. β. Μέσα σε παρένθεση αναγράφονται συχνά οι παραπομπές.	▪ Οι θεωρητικές επιστήμες (Φιλοσοφία, Θεολογία, Νομική κ.α.) αντιδιαστέλλονται προς τις θετικές. ▪ «μουσικήν ποίει και εργάζου» (Πλάτωνος, Φαίδων, 60γ-62γ)

Διπλή (ή άνω και κάτω) τελεία (:) Η διπλή τελεία μπαίνει για να δείξει τη στενή σχέση μερών του λόγου που τα χωρίζει. Αυτό γίνεται: α. Εμπρός από τα λόγια που αναφέρονται κατά λέξη και που κλείνονται σε εισαγωγικά. β. Εμπρός από μια απαρίθμηση, μια ερμηνεία, μία επεξήγηση, ένα επακόλουθο. γ. Στο τέλος φράσης που προαναγγέλλει γνωμικό, ή παροιμία. δ. Για να διακριθεί το θέμα από το σχόλιο σε φράση με επιγραμματικό χαρακτήρα ή σε τίτλο.	▪ Ο Χριστός είπε: «ἀγαπάτε τούς ἐχθρούς ὑμῶν». ▪ Και το αποτέλεσμα: έχασε όλα του τα λεφτά. ▪ Η παροιμία λέει: άκουγε πολλά και λέγε λίγα. ▪ Αντικειμενικότητα των ΜΜΕ: Μύθοι και πραγματικότητα
Εισαγωγικά («») α. Στην αρχή και στο τέλος των λόγων τρίτου προσώπου που μνημονεύονται κατά λέξη. Συνήθως στην περίπτωση αυτή σημειώνεται πριν από τα εισαγωγικά διπλή τελεία. β. Σε αρχαίες λέξεις και φράσεις που παραπέμπουν σε διαφορετικό επίπεδο λόγου. γ. Σε λέξεις/ φράσεις που χρησιμοποιούνται με μεταφορική σημασία, κυρίως λαϊκές. δ. Σε ειδικούς όρους, λέξεις με ειδική σημασία. ε. Σε τίτλους έργων, βιβλίων, εφημερίδων, σε ονόματα πλοίων, σε επιγραφές. στ. Ως σχόλιο: Μπορεί να σημαίνουν αμφισβήτηση, ειρωνεία, έμφαση, έκπληξη.	▪ Ο Φ. Μπέικον είπε : «Η γνώση είναι δύναμη.» ▪ «Μέτρον άριστον». ▪ Τα νέα παιδιά θεωρούν «βουνό» την ανάγνωση λογοτεχνικών βιβλίων. ▪ Στην χώρα μας υπάρχει «τεχνολογικός αναλφαριθμητισμός». ▪ Η «Αντιγόνη» είναι τραγωδία του Σοφοκλή. ▪ Εκατομμύρια άνεργοι και φτωχοί ζουν στις «ανεπτυγμένες» χώρες της Δύσης.
Ερωτηματικό (;) α. Το ερωτηματικό σημειώνεται στο τέλος μιας ευθείας ερώτησης, για έκφραση απορίας και προβληματισμού ή στο τέλος ενός ρητορικού ερωτήματος το οποίο μπορεί να ισοδυναμεί με έντονη κατάφαση ή άρνηση ή έμμεση προτροπή. β. Ως σχόλιο: Μέσα σε παρένθεση (;) μπορεί να σημαίνει ειρωνεία, αμφιβολία, αμφισβήτηση.	▪ Διέρχεται κρίση ο σύγχρονος πολιτισμός; ▪ Με δυναμικό τρόπο έλυσε (;) το πρόβλημα που τον απασχολούσε.
Θαυμαστικό (!) α. Το θαυμαστικό σημειώνεται ύστερα από τα επιφωνήματα και από κάθε επιφωνηματική φράση που εκφράζει θαυμασμό, χαρά, ελπίδα, ευχή, φόβο, φρίκη, πάθος. β. Σε προστακτικές. γ. Ως σχόλιο: μπορεί να σημαίνει απορία, αμφιβολία, ειρωνεία, έκπληξη . Συχνά σημειώνεται μέσα σε παρένθεση (!)	▪ Μακάρι να γινόταν έτσι! ▪ Πες και ένα καλό λόγο! ▪ Ο Υπουργός Γεωργίας υποσχέθηκε στους αγρότες παραγραφή όλων των δανείων (!)

Κόμμα (,) Για να χωριστούν: α. όμοιοι όροι ή όμοιες προτάσεις (ασύνδετο σχήμα) β. η κλητική προσφώνηση. γ. η επεξήγηση ή η παράθεση. δ. διαρθρωτικές λέξεις ή φράσεις. ε. οι επιρρηματικές φράσεις, όταν αυτές είναι μεγάλες ή όταν θέλουμε να τις απομονώσουμε για να τις τονίσουμε. στ. δευτερεύουσες επιρρηματικές προτάσεις εκτός από τις τελικές, όταν το νόημά τους συνδέεται στενά με το νόημα της πρότασης εξάρτησής της (π.χ. Έτρεξε για να τον προλάβει.) ζ. δευτερεύουσες ονοματικές προτάσεις (ειδικές, ενδοιαστικές, πλάγιες ερωτηματικές, βουλευτικές) όταν λειτουργούν ως επεξήγηση. η. οι δευτερεύουσες αναφορικές μη περιοριστικές (προσθετικές ή πλεοναστικές) προτάσεις που δεν είναι απαραίτητο συμπλήρωμα της πρότασης εξάρτησης. θ. Παρενθετικές φράσεις, όταν έχουν τη θέση επεξήγησης ή παράθεσης.	▪ Το κόμμα χωρίζει λέξεις, φράσεις, προτάσεις. ▪ Φίλοι μου , καλωσορίσατε! ▪ Οι επιστήμονες έχουν ένα δυνατό όπλο , τη σκέψη. ▪ Η μετοχή είναι, επίσης, μέρος του λόγου. ▪ Σε καταλαβαίνω, πολύ καλά μάλιστα. ▪ Αν και δεν είναι πλούσιος, ζει ευτυχισμένος. ▪ Αυτό μόνο θέλω από εσάς, να προσέχετε στο μάθημα. ▪ Το βιογραφικό του, που είναι άριστο, μέτρησε τελικά περισσότερο από όλα για την πρόσληψή του. ▪ Η κυβέρνηση, πρόσθεσε ο υπουργός, πήρε όλα τα μέτρα για τη λύση του προβλήματος.
Η παύλα (-) α. Στον διάλογο, για να δείξει την αλλαγή του προσώπου που ομιλεί. β. Όταν θέλουμε να δείξουμε απότομη αλλαγή ή κάποια ανακολουθία στο λόγο. Όταν θέλουμε να δείξουμε πως το ύφος αλλάζει, αλλάζει ο τόνος μας, αλλάζει ο ρυθμός του λόγου. γ. Όταν θέλουμε να δείξουμε ότι υπάρχει μεγάλη αντίθεση ανάμεσα στα προηγούμενα και τα επόμενα.	▪ Έχετε κλείσει δωμάτιο; - Ναι. – Μισό λεπτό, παρακαλώ. ▪ Στη θάλασσα των αμπελιών, εκεί ακούσαμε την καμπάνα της λειτουργίας- γνωρίζεις ψύχη μου αυτόν τον ήχο. ▪ Θέλουν – μα δε βολεί να λησμονήσουν. (Μαβίλης)

Εφαρμογή της θεωρίας

Στις περιόδους που ακολουθούν να αιτιολογήσετε τη χρήση των σημείων στίξης

- 1) Δεν αρκεί η επισήμανση του προβλήματος` χρειάζεται και η λύση του.

Η άνω τελεία σημειώνεται.....

- 2) Τεχνολογία: Ευλογία ή κατάρα;

Η άνω και κάτω τελεία σημειώνεται.....

- 3) «Βόμβα» για τη νέα κυβέρνηση η μείωση των συντάξεων.

- Τα εισαγωγικά σημειώνονται.....
- 4)** Η καταγραφή όλων των μνημείων αυτών- των πολύ ή λιγότερο γνωστών, των εντοπισμένων αλλά μη ερευνημένων, αλλά και εκείνων των οποίων γνωρίζουμε ακόμη την ύπαρξη μόνο από αρχαίες μαρτυρίες- με όλα τα δεδομένα τους, δηλαδή την ιστορία τους, τα χαρακτηριστικά τους, την κατάστασή τους και τις δυνατότητες χρήσης ή απλής ανάδειξής τους, θα προσφέρει ένα πολύ σημαντικό εργαλείο στη συστηματικότερη διαχείριση αυτού του πλούτου. (Β. Λαμπρινουδάκης)
Η διπλή παύλα σημειώνεται.....
- 5)** Τα νέα φορολογικά μέτρα είναι ευνοϊκά ... για τους εύπορους.
Τα αποσιωπητικά σημειώνονται.....
- 6)** Η ικανοποίηση των νέων «απαιτήσεων της ζωής», των νέων ανέσεων γίνεται κεντρικός πόλος του ψυχικού βίου. (Άγγελος Τερζάκης)
Τα εισαγωγικά σημειώνονται.....
- 7)** Δεν πρέπει ο πολίτης να είναι νομοταγής;
Το ερωτηματικό σημειώνεται.....
- 8)** Ο κατάλληλος (;) άνθρωπος στην κατάλληλη θέση.
Το ερωτηματικό σημειώνεται.....
- 9)** Ο αδερφός μου, που ξέρεις πόσο σε αγαπάει, χρειάζεται τώρα τη βοήθειά σου.
Τα κόμματα σημειώνονται
- 10)** Η βάρκα (ακόμα τρέμω που το θυμάμαι) χτύπησε ξαφνικά στην ξέρα.
Η παρένθεση σημειώνεται.....
- 11)** Πρέπει να καταλάβετε καλά αυτό, ότι ο καθένας είναι υπεύθυνος για τις επιλογές του και τις πράξεις του.
Το κόμμα σημειώνεται.....
- 12)** Το αναφέρει ο Γ. Σεφέρης στις «Δοκιμές» του.
Τα εισαγωγικά σημειώνονται
- 13)** Στη δική μου κρίση είναι πολύ βασικό να συνειδητοποιήσουμε τούτο: η Δημοκρατία, εκτός από τα όσα εορταστικά, ενθουσιαστικά, έγχρωμα και τραγουδιστά κάθε φορά στις εκλογές τής αποδίδονται είναι και κάτι πάρα πολύ σοβαρό, ίσως το σοβαρότερο, που στηρίζει τη συμβίωση των ανθρώπων: είναι διαδικασία.
Οι άνω και κάτω τελείες σημειώνονται
- 14)** Τα υλικά αγαθά εξασφαλίζουν στον άνθρωπο το «ζην» και τα πνευματικά το «ευ ζην».
Τα εισαγωγικά σημειώνονται.....